

Departement van Veiligheid en Justitie
t.a.v. de staatssecretaris mr. F. Teeven
Postbus 30132
2500 GC DEN HAAG

Leeuwarden, 30 mei 2013
wa/nr

Excellentie,

In verband met uw voornemen van 22 maart 2013 zoals verwoord in het Masterplan DJI (kenmerk 367994), vragen wij, ondergetekenden, graag uw aandacht voor het volgende. Mede op geleide van uw uitspraak dat u open staat voor alternatieven gaan wij graag in op uw uitnodiging en geven wij u het volgende in overweging. Wij concentreren ons daarbij op uw voornemens die de strafrechtelijke maatregel van de terbeschikkingstelling betreffen.

Vooraf willen wij met klem benadrukken dat wij alle begrip hebben voor het feit dat u genoodzaakt bent tot ingrijpende bezuinigingsmaatregelen en dat wij van daaruit ook willen meedenken.

Wij willen u op persoonlijke titel, maar wel vanuit een brede ervaring met het tbs-veld, het volgende voorleggen.

Zoals u stelt in uw brief dwingt de financieel economische situatie tot uw voornemens.

Wij plaatsen onze inhoudelijke overwegingen in het DJI-kostenkader van de 'tendercapaciteit'. Wij zijn ervan overtuigd dat dit alternatieve kader een adequate bezuiniging biedt, van een grotere orde bovendien, en met een veilig en beter toekomstperspectief voor de huidige tbs-gestelden en met een veilige en verdraagzame samenleving. Het is daarom binnen deze opdracht dat wij u het volgende voorleggen.

De uitbreiding van de bestaande tbs-klinieken in Nederland vanaf 2008 met een zogenoemde ‘Tendercapaciteit’ was destijds van *tijdelijke* aard om de wachtlijstproblematiek terug te dringen. De daarop volgende capaciteitsuitbreiding is met de nodige interne onrust in de klinieken gepaard gegaan, zo blijkt uit de enorme piek van klachten en incidenten tijdens de ontwikkeling en het in gebruik nemen van de tijdelijke capaciteit.

Nu het afnemend aanbod van tbs-gestelden heeft geleid tot overcapaciteit in de forensisch psychiatrische centra, is het logisch en terecht de capaciteit weer terug te brengen. Het ligt voor de hand de recente capaciteitsuitbreiding via de tijdelijke tenders weer ongedaan te maken.

Het afbouwen van deze tijdelijke capaciteit is minder schadelijk voor patiënten (en personeel en samenleving) dan, wanneer een kliniek als geheel wordt gesloten, de verplaatsing van honderden patiënten naar andere klinieken. Om meerdere redenen is het afbouwen van de tijdelijke capaciteit een betere optie:

- De (veelal moeizaam bereikte) stabilisatie van patiënten, die door de aard van hun problematiek en stoornissen snel ontregelen, wordt, althans voor de meeste patiënten, hierdoor niet verstoord. Terbeschikkinggestelde patiënten gaan gebukt onder ernstige problemen en stoornissen, en hun kwetsbaarheid voor ontregeling staat in een directe relatie tot het risico op ernstige gedragsproblemen, zeker onder invloed van stress. Terugvalverschijnselen en stressgerelateerde problemen zijn bij de voorgenomen overplaatsingen bij een groot deel van de patiënten te voorzien. Onderzoek wijst uit dat ernstige incidenten tijdens tbs vaak volgen op overplaatsingen.
- De vertraging in een behandeling door overplaatsing is, zo leert de ervaring, ongeveer anderhalf jaar. De behandelduur voor honderden overgeplaatste patiënten neemt hiermee toe, hetgeen aanzienlijke kosten met zich brengt. Zo’n plotselinge overplaatsing, zonder enige belang voor de individuele tbs-gestelde, past in het geheel niet bij de beginselen van zorgplicht van de overheid, rechtsgelijkheid binnen de tbs-tenuitvoerlegging, en de rechtsbeginselen van subsidiariteit en proportionaliteit.
- De spreiding van tbs-klinieken over het land is altijd een voordeel geweest voor de plaatsing van deze bijzonder gevarieerde patiëntengroep met gedragsstoornissen. De delicten die tot tbs leiden behoren tot de zwaarste categorie, vaak met ernstige slachtofferschade tot gevolg en vaak van een orde die de gehele samenleving schokt en ontregelt.

Gespreide mogelijkheden van plaatsing zijn, zowel voor de slachtoffers als voor de resocialisatiemogelijkheden, namelijk ver van de drukke steden en buiten het slachtofferdomein, van groot belang. De sluiting van twee landelijk gelegen klinieken in het Oosten van het land schaadt dit belang.

- Uw voornemen betekent dat juist de twee grote klinieken voor behandeling van vrouwen met tbs moeten sluiten, waardoor niet alleen ervaring en expertise komt te vervallen, maar ook de mogelijkheid van gespreide plaatsing en overplaatsing voor vrouwen.
- De landelijke ligging en de lange historie van beide inrichtingen heeft er toe geleid dat patiëntenpopulatie en de lokale bewoners over generaties heen met elkaar zijn vergroeid, niet het minst omdat de inrichtingen ook een belangrijke bron voor de lokale werkgelegenheid vormen. Sluiting betekent dat de bijzondere situatie van een historisch gegroeide sociale verdraagzaamheid ten aanzien van deze bijzonder moeilijk te integreren groep patiënten komt te vervallen. De hoge sociale cohesie die bijvoorbeeld aanwezig is tussen de kliniek Veldzicht en Balkbrug en omgeving draagt bij aan de kracht en effectiviteit van de tbs als maatschappelijke beveiligingsmaatregel.
- Oost Nederland biedt met haar ruimte en groene omgeving de mogelijkheid tot plaatsing aan patiënten die in een stedelijke omgeving herhaaldelijk hebben laten zien dat zij daarin teloor gaan. Deze patiënten blijven zich daar ook vaker vestigen, zodat zij vervolgens een lager risico vormen dan dezelfde patiënten in een Randstedelijke omgeving.

Dit geldt in versterkte mate voor de bijzondere categorieën patiënten van Veldzicht, te weten longstayers en verstandelijk beperkten met meervoudige problematiek!

Het behoud van twaalf klinieken van afgeslankte grootte, een netwerk dat zich gedurende tachtig jaar geleidelijk heeft gevestigd in Nederland, met (collectieve) ervaring en deskundigheid, is onzes inziens op grond van bovenstaande argumenten een betere optie voor behoud van toekomstige kwaliteit, terwijl de gedwongen bezuinigingen ook door die afslanking kunnen worden gerealiseerd. De sluiting van de twee klinieken, die bovendien goed van kwaliteit zijn en geen bijzondere problemen hebben ten aanzien van veiligheid of bedrijfsvoering, is dan menselijke en materiële kapitaalvernietiging die zijn consequenties langer voelbaar laat zijn dan de duur van de huidige recessie.

Het afbouwen van de tendercapaciteit geeft (getalsmatig) dezelfde teruggang in bedden, voorkomt de overplaatsing van (hoogrisico) patiënten die juist een bepaalde balans hebben bereikt en bevordert de uitstroom van patiënten die uitbehandeld zijn. Deze optie verdient een kans, met name ook gelet op de (grote) kostenbesparing. Daarnaast blijven de spreidingsmogelijkheden bestaan, hetgeen de plaatsing en de resocialisatie van patiënten, buiten slachtofferdomeinen, ten goede komt. De specialisatie voor vrouwen in de tbs blijft eveneens gespreid over Nederland.

Tenslotte, de mogelijkheden voor een structurele kostenbesparing voor Justitie door alle zorgvragen uit het domein van Justitie en VWS tijdig en voortvarend in de ervaren en erkende zorgvoorzieningen onder te brengen, zijn onzes inziens nog onvoldoende onderzocht. Zij kunnen een kwantumbesparing leveren van een nog veel grotere omvang dan nu alleen wordt bereikt door het masterplan DJI.

De zorg voor patiënten en de veiligheid die de gezamenlijke tbs-klinieken bieden verdienen uw bijzondere aandacht. Wij hopen op een heroverweging uwerzijds, temeer omdat u zelf hebt aangegeven voor alternatieven open te staan. Wij bieden onze overwegingen daarom graag aan en zien uw reactie met belangstelling tegemoet. Desgewenst zijn wij gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

Vriendelijke groeten, met de verschuldigde hoogachting,

Prof. H. van Marle (hoogleraar forensische psychiatrie Rotterdam)
Mr. Y. van Kuijck (vice-president Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden)
Mr. W. Anker (advocaat te Leeuwarden)

Voor dezen,

Mr. W. Anker